

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

1/2023 г.

гр. София, 05 март 2026 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска колегия в съдебно заседание на 12 февруари 2026 год., в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГК:

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и

РЪКОВОДИТЕЛ на ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ:

МИМИ ФУРНАДЖИЕВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

СНЕЖАНКА НИКОЛОВА

МАРИЯ ИВАНОВА

ДИЯНА ЦЕНЕВА

ВЕСКА РАЙЧЕВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. ПЛАМЕН СТОЕВ	7. ЖИВА ДЕКОВА
2. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	8. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
3. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА	9. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
4. МАРИО ПЪРВАНОВ	10. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
5. ЕМИЛ ТОМОВ	11. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
6. БОНКА ДЕЧЕВА	12. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ

13. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
14. БОРИС ИЛИЕВ
15. БОЯН ЦОНЕВ
16. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА
17. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
18. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
19. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА
20. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ
21. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА
22. ГЕРГАНА НИКОВА
23. МАЙЯ РУСЕВА
24. ЕРИК ВАСИЛЕВ
25. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА
26. ВАНЯ АТАНАСОВА
27. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ
28. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА
29. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА
30. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ
31. ТАНЯ ОРЕШАРОВА
32. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА
33. СОНЯ НАЙДЕНОВА
34. НИКОЛАЙ ИВАНОВ
35. БИСЕРА МАКСИМОВА
36. ХРИПСИМЕ МЪГЪРДИЧЯН
37. МАРИЯ ХРИСТОВА
38. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА
39. БОРИС ДИМИТРОВ ИЛИЕВ
40. НЕВИН ШАКИРОВА
41. ЯНА ВЪЛДОБРЕВА
42. ДЖУЛИАНА ПЕТКОВА
43. ИВО ДАЧЕВ
44. АТАНАС КЕМАНОВ
45. НАТАЛИЯ НЕДЕЛЧЕВА
46. ДИАНА КОЛЕДЖИКОВА
47. РАДОСТ БОШНАКОВА
48. ДОРА МИХАЙЛОВА

при участието на секретаря Даниела Цветкова
постави за разглеждане тълкувателно дело № 1 по описа за 2023 г. на
Общото събрание на Гражданска колегия, докладвано от съдия Владимир
Йорданов

Тълкувателното дело е образувано на основание чл.292 ГПК с две
разпореждания на председателя на ВКС от 12.07.2023 г. и 14.07.2023 г., по
които са поставени за разглеждане материалноправни въпроси по
тълкуването на разпоредбата на чл.200, ал.3 КТ.

Общото събрание на гражданската колегия на ВКС е прередактирало
въпросите както следва: „Когато съдът присъжда обезщетение за търпени
неимуществени вреди по чл.200 КТ, длъжен ли е да приспадне от неговия
размер полученото от пострадалия обезщетение и/или пенсия по
общественото осигуряване съгласно чл.200, ал.3 КТ?“

Поставеният правен въпрос е разрешаван противоречиво по
различни касационни дела от тричленни състави на ВКС.

Според едното становище длъжимото обезщетение за вреди от
трудова злополука се определя от сбора на претърпените имуществени
вреди (претърпени загуби и пропуснати ползи) и неимуществени вреди.
Имуществените вреди се установяват по вид и размер и се кумулират,
неимуществените вреди се определят по справедливост и от получената
обща сума се намалява полученото обезщетение и/или пенсията по

общественото осигуряване, съгласно разпоредбата на чл.200, ал.3 от КТ. Когато разпорежда, че работодателят дължи обезщетение за разликата между причинената вреда – неимуществена и имуществена, законът не предвижда намаляването да се извършва само в случаите на предявени претенции за имуществени вреди.

Според другото становище хипотезата на чл.200, ал.3 от КТ, която предвижда приспадане на обезщетението от общественото осигуряване, е конкретизация на принципа за недопускане на неоснователно обогатяване.

Един от случаите на неоснователно обогатяване е, когато се плаща два пъти за едно и също нещо, респективно два пъти се задоволява един и същи интерес. В случая, доколкото конкретната норма (чл.200, ал.3 КТ) не допуска неоснователно обогатяване, то тя не допуска два пъти да се обезщетяват едни и същи вреди – веднъж от работодателя и втори път от общественото осигуряване.

Когато обезщетението от общественото осигуряване компенсира загубата на трудовото възнаграждение, то следва да се приспадне от присъденото обезщетение за пропуснати ползи, причинени от трудовата злополука и изразяващи се в неполучено трудово възнаграждение. Само в този случай неприспадането на сумата би довело до двойно плащане и съответно – до неоснователно обогатяване.

Обезщетението за неимуществени вреди компенсира причинените болки и страдания чрез предоставяне на други блага. Това обезщетение, съответно неимуществените вреди, нямат връзка с обезщетението по общественото осигуряване, което компенсира загубата на трудовото възнаграждение, представляваща имуществена вреда от вида на пропуснатата полза. Поради това получаването на двете обезщетения – за неимуществени вреди по чл.200 от КТ и обезщетението от общественото осигуряване, компенсиращо загубата на трудовото възнаграждение, не е двойно плащане и не води до неоснователно обогатяване, а напротив – до пълно и справедливо обезщетение на причинените видове вреди.

ОСГК на ВКС приема за правилно становището, че когато съдът присъжда обезщетение за търпени неимуществени вреди по чл.200 КТ, не следва да приспада от неговия размер полученото от пострадалия обезщетение и/или пенсия по общественото осигуряване съгласно чл.200, ал.3 КТ.

Съображенията за това са следните:

Нормата на чл.200 КТ е материалноправна и се отнася до основанието и до съдържанието на имуществената отговорност на работодателя при смърт или увреждане на здравето на работника или служителя, като както беше посочено, в действащата редакция на разпоредбата на чл.200, ал.3 КТ изрично е предвидено, че работодателят

дължи обезщетение за цялата вреда от трудовата злополука или професионална болест, което включва обезщетение за всички неимуществени и имуществени вреди, в които се включват както претърпените загуби, така и пропуснатите ползи. В същата разпоредба са уредени по вид и сумите, които се приспадат от обезщетението за вреди – обезщетението и/или пенсията по социалното осигуряване, които също представляват обезщетения за част от претърпените вреди (пропуснатите ползи).

По тези въпроси няма противоречиви разрешения в практиката на ВКС.

Противоречието в практиката на ВКС се състои в отговора на въпроса: дали законодателят предвижда с визираните в ал.3 (на чл.200 КТ) получени парични суми от обезщетение и/или пенсия по социалното осигуряване да се намалява обезщетението, което дължи работодателят за неимуществени вреди.

Трудовата злополука и професионалното заболяване са предвидени в действащото законодателство като осигурени социални рискове, за които работниците и служителите са задължително осигурени и при настъпването им получават парични обезщетения от системата на социалното осигуряване. Обхватът на тези обезщетения се определя с чл.11 и чл.12 от действащия към момента КСО, като включва обезщетения за временна неработоспособност и евентуално свързано с нея трудоустрояване за инвалидност в случаите, когато не са налице условията за отпускане на пенсия, за пенсия за инвалидност, за належащ медицински преглед, изследване и/или лечение, за санаторно-курортно лечение, а също така и парични помощи за помощно-технически средства, свързани с увреждането.

Правата за парично обезщетение и парични помощи, на които имат право осигурените лица при трудова злополука или професионално заболяване, са нормативно установени, като това се отнася и до начина на определяне на техния размер. От установените за това правила е видно, че чрез плащането на посочените обезщетения и помощи се цели да бъде компенсиран работникът или служителят за невъзможността да реализира доход по трудовото правоотношение, като по този начин се осигурят средства за неговата и на семейството му издръжка, а също така да бъде компенсиран за някои извънредни разходи, които му се налага да извърши с оглед настъпилia осигурителен риск. Не е предвидена компенсация за претърпени вследствие на двата осигурителни риска неимуществени вреди.

При настъпване на осигурителния риск задължението за осигуряване на тези парични средства преминава от работодателя към съответния осигурителен орган, който извършва плащането им от средствата, набрани

в системата на социалното осигуряване. Задължението на осигурителния орган за плащането на паричните обезщетения и помощи не е основано на правилата на непозволеното увреждане, а възниква от момента, в който са се осъществили предадените в хипотезата на правната норма факти и то в случаите, когато засегнатото от риска лице има правото да получи плащането. За възникването на задължението е без значение дали осъщественият осигурителен риск се дължи на обективни обстоятелства или на действия на трето лице, както и дали осигуреното лице е допринесло за настъпването му. Отказ за плащане може да бъде извършен само в предвидените от закона случаи.

Системата на социалното осигуряване е един от способите за осигуряване на издръжка на осигуреното лице и членовете на семейството му при невъзможност то да осигури доходи за това вследствие настъпилia осигурен риск. Плащанията на обезщетенията и паричните помощи по социалното осигуряване при трудова злополука и професионално заболяване се припокриват с част от имуществените вреди, за които работодателят дължи обезщетение при трудова злополука или професионално заболяване, а именно за пропуснатите ползи (нереализирано трудово възнаграждение) и за претърпени вреди (за належащ медицински преглед, за изследване и/или лечение, за санаторно-курортно лечение, а също така и за парични помощи за помощно-технически средства, свързани с увреждането). С оглед начина на определянето им плащанията по социалното осигуряване не покриват пълния размер на тези вреди, поради което и работникът или служителят имат право да търсят обезщетение за разликата между пълния размер на вредите и заплатената по реда на социалното осигуряване част по установения от закона ред, който към настоящия момент е този по чл.200 – чл.202 КТ. Тази отговорност на работодателя е предвидена като допълнителен способ, наред със социалното осигуряване, чрез който работникът или служителят могат да получат пълно обезщетение за претърпените от тях вреди.

Имуществената отговорност на работодателя за вреди от трудова злополука или професионална болест, които са причинили временна неработоспособност, трайно намалена работоспособност или смърт на работника или служителя, е уредена като самостоятелна такава, за първи път в КТ, обнародван в ДВ бр. 26/01.04.1986 г., като преди това тази отговорност е била реализирана по реда на непозволеното увреждане по чл.45 - чл.54 ЗЗД. При реализирането на отговорността на работодателя по реда на непозволеното увреждане е била установена съдебна практика, като с т. 1 от ППВС № 17/18.11.1963 г. е прието, че пострадалият при трудова злополука няма право на обезщетение по чл.45 ЗЗД, когато вредите са настъпили изключително в резултат на неговото поведение, тъй като в случая няма непозволено увреждане. В този случай пострадалият

има право само на пенсия за инвалидност поради трудова злополука. Въпросът за подлежащите на обезщетяване вреди и начина за определяне на размера на обезщетението е предмет на ППВС № 4/23.12.1968 г., като е прието, че на обезщетение подлежат всички вреди, които са настъпили или ще настъпят като пряка и непосредствена последица на непозволеното увреждане - претърпени вреди, пропуснати ползи и неимуществени вреди. В т.2 и т.3 от Постановлението е прието, че обезщетението за пропуснати ползи се формира като разликата между дохода, който работникът или служителят би получил, ако работеше и получената пенсия поради инвалидност или обезщетение за временна нетрудоспособност. Не е предвидено приспадането на пенсията и обезщетението за временна нетрудоспособност от обезщетението за претърпените вреди и за неимуществените такива. Нормативното уреждане на отговорността на работодателя за вреди от трудова злополука или професионално заболяване по чл.200 – чл.202 КТ е извършено, като е взета предвид и съществуващата до този момент съдебна практика относно тази отговорност, поради което възприетите от нея разрешения могат да бъдат взети предвид и при действието на новата уредба, доколкото не ѝ противоречат.

Както по предшестващата, така и по действащата нормативна уредба осигурителният орган не извършва плащанията по осъществените социални рискове трудова злополука или професионално заболяване от името и за сметка на работодателя, а на собствено основание, като няма правото на регресен иск към работодателя или към третото лице, което виновно е причинило вредите. Плащането се дължи безусловно при осъществяването на осигурения риск. Не трябва обаче да има плащане на едни и същи вреди от осигурителния орган и от работодателя, тъй като би се стигнало до неоснователно обогатяване на пострадалото лице. Затова отговорността на работодателя за тези вреди е допълнителна - доколкото тези вреди не са обезщетени по реда на социалното осигуряване, което следва изрично от разпоредбата на чл.200, ал.3 КТ. Именно в този смисъл е първоначалната редакция на чл.200, ал.3 КТ, която е предвиждала, че предприятието дължи обезщетение за разликата между причинената вреда и полученото обезщетение от социалното осигуряване. По този начин се определя, че отговорността на работодателя е за всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от трудовата злополука или професионалното заболяване, с изключение на тези, които са били обезщетени от социалното осигуряване. Впоследствие разпоредбата е конкретизирана, като с обнародването в ДВ бр. 100/10.12.1992 г. изменение на КТ е добила действащата към момента редакция, съгласно която работодателят дължи обезщетение за разликата между причинената вреда – неимуществена и имуществена, включително пропуснатата полза, и/или пенсията по социалното осигуряване. При това изменение, от една

страна, е конкретизирано, че причинената вреда обхваща както неимуществените, така и имуществените вреди, а от друга страна – изрично е посочено, че в имуществените вреди се включват и пропуснатите ползи, т.е. предвидено е, че работодателят дължи обезщетение за всички вреди – имуществени и неимуществени, които са в причинна връзка с трудовата злополука или професионалното заболяване. Първото уточнение е било свързано с отделното уреждане на отговорността на работодателя и съществуващата към онзи момент съдебна практика, че неимуществените вреди не подлежат на обезщетяване при договорната отговорност, а чрез второто се сочи, че в обезщетението за имуществени вреди се включват и пропуснатите ползи. Доколкото последните се обезщетяват и от плащанията по социалното осигуряване, то изрично е посочено, че работодателят отговаря само за онази част от пропуснатите ползи, която не е обезщетена чрез плащанията от осигурителния орган. Тълкуването на новата редакция на разпоредбата във връзка с предшестващата такава и извършените корекции сочат на това, че се касае само до конкретизация на нормата, като законодателят е целял от една страна да определи точно за кои вреди работодателят дължи обезщетение и от друга – да избегне евентуалното неоснователно обогатяване, като наред с това посочи и от кои вреди се приспада плащането от социалното осигуряване, а не да създаде формула за определяне на едно общо обезщетение.

Разпоредбата на чл.200, ал.3 КТ не урежда вреди в трудовото право различни от тези в останалите отрасли на правото. Затова при действащата редакция на нормата се дължи обезщетение за претърпени вреди, пропуснати ползи и неимуществени вреди. Това са различни видове вреди, при които, за да се ангажира отговорността на работодателя, трябва да е налице сключен между страните трудов договор и настъпила трудова злополука или надлежно установено професионално заболяване. Тези факти са общи за всички видове вреди, като по отношение на останалите релевантни за тях обстоятелства са налице различия с оглед на вида на вредите. Тези различия обосновават и различия в начина на определяне на дължимите се за всяка една вреда обезщетения, като същите са различни за отделните вреди. Релевантните за определяне на обезщетението за един вид вреди факти, не са такива за друг вид, като не могат да бъдат съобразявани при последните. Същевременно в чл.200 - чл.202 КТ не се съдържат правила за определяне на дължимите се за всяка отделна вреда обезщетения, поради което по силата на чл.212 КТ ще трябва да намерят приложение правилата на общия граждански закон. Обезщетението за неимуществени вреди ще трябва да бъде определено по реда на чл.52 ЗЗД, за който обстоятелствата, за който е заплатено обезщетение от социалното осигуряване, са неотнормирани. Затова тези плащания не могат да се отразят на размера на дължимото се обезщетение за неимуществени вреди, а

същевременно с това не могат и да бъдат приспаднати от него при спазването на общите правила, тъй като обезщетяват различни вреди. Подобно приспадане би означавало работникът или служителят да не получи пълно обезщетение за претърпените от него вреди.

Различията в начините за определяне на обезщетенията при различните видове вреди водят до извода, че това са различни вземания, всяко от които може да се предяви с отделен иск. Когато искането за обезщетение се предявява с една искова молба, е налице обективно съединяване на искове, всеки от които трябва да бъде посочен както по основание, така и по размер. В този случай, чрез математически сбор на отделните претенции, може да бъде определен общ размер на търсеното от работника или служителя обезщетение. От разпоредбата на чл.200, ал.3 КТ обаче не може да бъде извлечено задължение за работника или служителя да предяви претенциите си за обезщетение с една искова молба. Подобно задължение би поставило работника или служителя в по-неблагоприятно положение от това на останалите лица, имащи право да претендират обезщетение за претърпени вреди на друго основание. Същото би противоречало и на смисъла на уредбата на чл.200 – чл.202 КТ, която цели да даде по-голяма защита на работника или служителя от тази при договорната отговорност и от отговорността за непозволено увреждане, като въведе по-строги изисквания към работодателя. Затова нито теорията, нито практиката са отrekli възможността на работника или служителя да търси обезщетение за причинените от трудовата злополука или професионално заболяване вреди с отделни искове. Размерът на дължимото се обезщетение по всеки един иск ще трябва да бъде определен съгласно приложимите за това правила, едно от които е, че приспадането на вече заплатено обезщетение от претенцията може да бъде извършено, само ако се отнася до едни и същи вреди. В случай, че при предявен иск за неимуществени вреди от дължимото се обезщетение бъде приспаднато полученото от социалното осигуряване, то от една страна работникът или служителят няма да получат пълно обезщетение за всички претърпени вреди, а от друга ще бъдат принудени да предявят нов иск срещу работодателя за пропуснати ползи, при съществуваща опасност давностният срок за него да е изтекъл.

От това следва, че разпоредбата на чл.200, ал.3 КТ, подобно на чл.51, ал.1 и чл.82 ЗЗД, определя обема на отговорността на работодателя чрез посочване на вредите, които подлежат на обезщетение, като наред с това посочва, че същата е допълваща такава - само за вредите, за които не е налице плащане от общественото осигуряване, което се прихваща от обезщетението за пропуснати ползи. Тя не съдържа правила относно определяне на обща вреда, поглъщаща останалите видове вреди, а също така и правило относно определянето на размера на обезщетението. Приложение в тази насока намират общите правила, включително общите

постановки по ППВС № 4/23.12.1968 г. и това, че дължимото се за едни вреди обезщетение може да бъде прихванато срещу вече платени суми, само ако те обезщетяват същите вреди. Тълкувана в този смисъл разпоредбата на чл.200, ал.3 КТ цели избягване на неоснователно обогатяване на работника или служителя чрез получаване на двойно обезщетение за едни и същи вреди. Разпоредбата на чл.201, ал.2 КТ не води до обратния извод, тъй като се отнася до ограничени случаи и чрез нея се намалява отговорността на работодателя, която е такава за вреди. За разлика от нея плащанията по социалното осигуряване са на друго основание, което не изисква виновно поведение. Не следва друго от разпоредбата на чл.200, ал.4 КТ, тъй като тя се отнася за случаите, когато работодателят е сключил застраховка за трудова злополука или за професионално заболяване на работниците и служителите. В тези случаи, за разлика от органа по социално (обществено) осигуряване, застрахователят отговаря вместо работодателя и при същите условия като него до размера на застрахователната сума. При това в самия застрахователен договор отговорността на работодателя може да бъде посочена общо без разграничение на отделните вреди, но е възможно и да се предвиди обезщетение за отделни видове вреди. Затова между обезщетенията от осигурителния орган и от застрахователя не съществува пълно тъждество, което да обосновава еднаквото приложение на закона по отношение на тях.

Предвид изложените съображения общото събрание на гражданската колегия на Върховния касационен съд

РЕШИ

Когато съдът присъжда обезщетение за търпени неимуществени вреди по чл.200 КТ, не следва да приспада от неговия размер полученото от пострадалия обезщетение и/или пенсия по общественото осигуряване съгласно чл.200, ал.3 КТ.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГК:

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС и

РЪКОВОДИТЕЛ на ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ:

МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....о.м.

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....о.м.

МАРИЯ ИВАНОВА.....

ДИЯНА ЦЕНЕВА.....

ВЕСКА РАЙЧЕВА.....о.м.

ЧЛЕНОВЕ:

1. ПЛАМЕН СТОЕВ.....	19. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА.....о.м.
2. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....	20. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ.....
3. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....	21. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....о.м.
4. МАРИО ПЪРВАНОВ.....о.м.	22. ГЕРГАНА НИКОВА.....о.м.
5. ЕМИЛ ТОМОВ.....	23. МАЙЯ РУСЕВА.....о.м.
6. БОНКА ДЕЧЕВА.....о.м.	24. ЕРИК ВАСИЛЕВ.....о.м.
7. ЖИВА ДЕКОВА.....о.м.	25. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА.....
8. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....	26. ВАНЯ АТАНАСОВА.....
9. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....о.м.	27. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ.....
10. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....	28. РОЗИНЕЛА ЯНЧЕВА.....
11. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....	29. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА.....
12. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....о.м.	30. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ.....о.м.
13. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....	31. ТАНЯ ОРЕШАРОВА.....
14. БОРИС ИЛИЕВ.....	32. МИЛЕНА ДАСКАЛОВА.....
15. БОЯН ЦОНЕВ.....о.м.	33. СОНЯ НАЙДЕНОВА.....
16. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА.....о.м.	34. НИКОЛАЙ ИВАНОВ.....
17. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ.....	35. БИСЕРА МАКСИМОВА.....
18. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....	36. ХРИПСИМЕ МЪГЪРДИЧЯН.....

37. МАРИЯ ХРИСТОВА.....о.м.	43. ИВО ДАЧЕВ.....
38. ДЕСИСЛАВА ПОПКОЛЕВА.....о.м.	44. АТАНАС КЕМАНОВ.....
39. БОРИС ДИМИТРОВ ИЛИЕВ.....	45. НАТАЛИЯ НЕДЕЛЧЕВА.....
40. НЕВИН ШАКИРОВА.....о.м.	46. ДИАНА КОЛЕДЖИКОВА.....о.м.
41. ЯНА ВЪЛДОБРЕВА..... о.м.	47. РАДОСТ БОШНАКОВА.....
42. ДЖУЛИАНА ПЕТКОВА.....	48. ДОРА МИХАЙЛОВА.....

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

ПО ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

по тълкувателно дело №1/2023г.

на Общото събрание на Гражданска колегия на ВКС

Общото събрание на Гражданската колегия на ВКС се произнесе по въпрос: „Когато съдът присъжда обезщетение за търпени неимуществени вреди по чл.200 от КТ, длъжен ли е да приспадне от неговия размер полученото от пострадалия обезщетение и/или пенсия по общественото осигуряване съгласно чл.200, ал.3 от КТ“?

Възприетият от мнозинството отговор е, че съдът не следва да приспада от обезщетението за търпени неимуществени вреди по чл.200 от КТ полученото от пострадалия обезщетение и/или пенсия по общественото осигуряване съгласно чл.200, ал.3 от КТ.

По поставения за тълкуване пред Общото събрание на Гражданската колегия на ВКС въпрос, като се отнасяме към мнението на мнозинството с уважение, ние оставаме убедени, че неговият отговор следва да бъде в следния смисъл: „когато съдът присъжда обезщетение за претърпени неимуществени вреди по чл.200 от КТ, следва да се приспада от неговия размер полученото от пострадалия обезщетение и/или пенсия по общественото осигуряване, съгласно чл.200, ал.3 от КТ“.

Съображенията за това са следните:

При отговора на поставения за тълкуване въпрос следва да бъдат отчетени спецификата на имуществената работодателска отговорност за обезщетение на вредите по чл.200 от КТ; наличието на ясна по съдържание правна норма, която изключва субсидиарното приложение на общите

правила на деликтната отговорност в ЗЗД и принципа за точното прилагане на законите.

Отговорността на работодателя по чл.200 от КТ е самостоятелен вид обективна, безвиновна (дори при наличие на непреодолима сила), имуществена отговорност. Работодателят дължи обезвреда на причинените от трудова злополука или професионална болест вреди независимо от това, дали негов орган има вина за настъпването им. Отговорността на работодателя може да бъде намалена или изключена единствено при наличие на умисъл или груба небрежност, като по отношение на нея са неприложими правилата за намаляване на обезщетението по чл. 51, ал. 2 от ЗЗД. Правната уредба на тази отговорност (чл.200 – чл.202 от КТ) е специална, императивна и изключва субсидиарното приложение на общите правила на деликтната отговорност в ЗЗД по въпроси, за които е налице законова регламентация, в какъвто смисъл е и препращането към гражданския закон по чл.212 от КТ.

Първоначалната редакция на чл.200, ал.3 от КТ гласи, че предприятието дължи обезщетение за разликата между причинената вреда и полученото обезщетение от социалното осигуряване. С новата редакция на тази алинея не се променя съдържанието на разпоредбата, а се конкретизира понятието „причинена вреда“, разкривайки нейното действително съдържание, като „неимуществена и имуществена, включително и пропусната полза“. Изменението на текста на чл.200, ал.3 от КТ в ред. ДВ, бр. 100 от 1992г. е обусловено от необходимостта да се даде изрична правна регламентация на дължимото обезщетение за причинената вреда, което обхваща и претърпените неимуществени вреди, без да е променено съдържанието му относно дължимото приспадане на полученото обезщетение от социалното осигуряване.

Целта на посочената регулация, както в първоначалната редакция на чл.200, ал.3 КТ, така и в последващото му изменение от 1992г. и създаването на съществуващата от 2005г. ал.4 на чл.200 КТ, е да разпредели тежестта за заплащане на обезщетението за претърпените вреди между работодателя, средствата по социалното осигуряване и застрахователите по застраховка по риска „Трудова злополука“. Именно за това и за избягване на неоснователното обогатяване, е предвиденото в тълкуваната разпоредба намаляване да се извършва от общата сума на дължимото обезщетение.

Работодателите са осигурители, които участват в набирането на средства за общественото осигуряване. Те са осигурители за друго, тъй като ползват чужд труд в различна правна форма. Работодателите имат задължение да участват в набирането на средства за общественото осигуряване чрез внасяне на осигурителни вноски. Задълженията по осигурителното правоотношение на работодателя са за професионалните рискове, свързани с полагането на труд по трудово, служебно и по

приравненото на тях правоотношение и затова задължението на работодателя за обезвреда на неблагоприятните последици от трудовата злополука или професионалното заболяване има допълващ осигурителните плащания характер. Задължението по чл.200 от КТ обхваща всички вреди, които са последица от трудова злополука или професионално заболяване, поради което обезщетението е дължимо за вредоносния резултат като цяло – за имуществените и неимуществени неблагоприятни последици, част от които за осигуреното лице се компенсират именно чрез получените обезщетения от общественото осигуряване, поради покрит от социалното осигуряване професионален риск и настъпил осигурителен случай. Едно общо обезщетение от работодателя, като съвкупност от задължение за обезщетяване на имуществени и неимуществени вреди от увреждащото събитие, е дължимо от последния за покрития от него професионален риск по силата на закона, като заплатените от същия осигурителни вноски го освобождават частично от риска, свързан с обезщетяване на вредите от трудова злополука и професионално заболяване, за които той е направил съответните осигурителни вноски. Прехвърлянето на част от риска от работодателя към осигурителния орган не е пълно и именно поради това, работодателят дължи допълване на обезщетението за целия вредоносен резултат – имуществен и неимуществен, но при съобразяване на размера на вече заплатените от общественото осигуряване суми.

Разпоредбата на чл.200, ал.3 от КТ е ясна и не допуска поправително тълкуване – разширително или стеснително, като определя дължимото от работодателя обезщетение като разлика между сбора от установените имуществени вреди (загуби и пропуснати ползи) и установените по правилата на ЗЗД неимуществени вреди, от една страна и от друга – сбора от изплатените от средствата по общественото осигуряване обезщетения и/или пенсии.

С оглед на изложеното считаме, че разпоредбата на чл.200, ал.3 от КТ, тълкувана както буквално, така и с оглед целите на закона, урежда специален механизъм за присъждане на дължимото обезщетение за вреди от трудова злополука, което се определя от сбора на претърпените имуществени вреди (претърпени загуби и пропуснати ползи) и неимуществени вреди. Имууществените вреди се установяват по вид и размер и се кумулират, неимуществените вреди се определят по справедливост, като получената обща сума се намалява с полученото обезщетение и/или пенсията по общественото осигуряване. Този извод е в унисон и с тълкуването на систематично следващата разпоредба на чл.200, ал.4 от КТ. По приложението на последната практиката на ВКС е трайна и последователна.

От изложеното следва, че: нормата на чл.200, ал.3 от КТ урежда различни по съдържание и последици правила за обезщетение в сравнение с установените в ЗЗД, като предвиденият от законодателя ред не

ограничава по вид подлежащите на обезвреда вреди; не ограничава реализирането в пълен обем на имуществената отговорност на работодателя; не лишава пострадалия работник или служител от право на пълно обезщетяване, нито накърнява принципа на справедливо обезщетяване. Както беше посочено по-горе, целта на специалната правна уредба е разпределението на отговорността на работодателя между него, средствата по социалното осигуряване и застрахователите по застраховка по риска „Трудова злополука“, с оглед избягване на неоснователното обогатяване. Пренебрегването на тези принципни съображения води до пряко нарушаване на императивната правна уредба на Кодекса на труда; на принципа за приложение на специалните норми вместо общите и на принципа за точното прилагане на законите – чл.124 от Конституцията на Република България.

Велислав Павков
Десислава Попколева
Ерик Василев
Мария Христова
Марио Първанов
Боян Цонев
Веска Райчева
Гергана Никова
Яна Вълдобрева
Даниела Стоянова
Бонка Дечева
Невин Шакирова
Диана Коледжикова
Маргарита Георгиева
Филип Владимиров
Майя Русева
Жива Декова
Здравка Първанова
Геника Михайлова
Снежанка Николова
Мими Фурнаджиева